

IV. ГЕНДЕРНА ЛІНГВІСТИКА

Лінгвістичні дослідження гендеру в Україні

Олена Левченко

д. філол. н., професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики, Національний університет «Львівська політехніка», Україна, E-mail: levchenko.olena@gmail.com

This paper is devoted to the study of the main directions of research into gender in modern Ukrainian linguistics. A conclusion is made that in general, gender linguistic research is focused on gender manifestation in the language and gender impact on communicative behavior. Existing papers are devoted to: word formation, in particular feminisation/neofeminisation of the names of persons, and functioning; cultural linguistics, cognitive linguistics, 'conceptology', ethnolinguistics; gender aspects of idiolect; discourse; the communicative aspect, in particular internet communication; the place of gender linguistics in the system of linguistic sciences, methods; gender stereotypes and gender identity; gender sensitivity of the language, sexism; markedness; gender representation in the language; gender issues in translation; terminology. In these research papers, conclusions are made on the basis of the following: research of linguistic phenomena only at one level, even on the basis of one fragment of the language picture of the world (names of persons by profession), in other words – unsystematic analysis; insufficient amount of linguistic material; a "specific" understanding of the quantitative method (the use of quantities obtained from a small amount of text material); while certain gender-marked nominative units are considered, their functioning frequency is not; as a factual base, researchers use phraseological material recorded in corresponding dictionaries, which reflect a certain stage of development of ideas in the linguistic community, but not the dynamics of the system itself; the cherishing of scientific and 'non-scientific' mythologemes; stereotypes; politization of the problem.

Ключові слова — гендер, гендерна лінгвістика, фемінізація, гендерні стереотипи, гендерна ідентичність, гендерна чутливість мови, сексизм.

I. Вступ

Лінгвістичні гендерні студії в Україні перебувають на стадії становлення. Це рівною мірою стосується як термінологічного апарату, так і методик дослідження, які ґрунтуються і на засадах «традиційних» наукових парадигм, і когнітивної лінгвістики, і психолінгвістики. «Сучасна лінгвістика переживає своєрідний «гендерний бум», а тому можна і слід говорити про накопичені ідеї, напрями пошуків та експериментів, маючи на оці становлення української лінгвістичної гендерології, бо гендер як ніяке інше соціолінгвістичне поняття, закорінений в умови життя, реалії, норми і традиції певної культури», – ще в 2003 році писала Л. Ставицька [Ставицька, 2003, с. 30]. Важливою є також така заувага української дослідниці: «Українська гендерна мовна особистість із набором своїх специфічних, етноментальних, асоціативно-

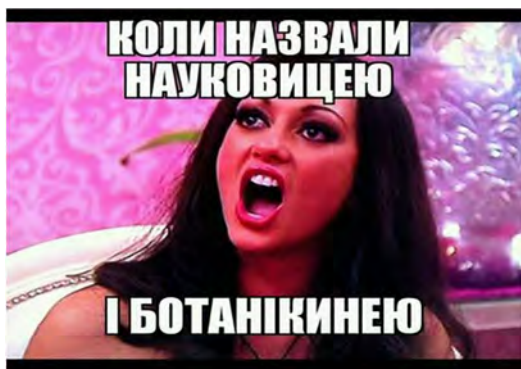
вербальних, комунікативних констант мовної поведінки досі мало вивчена. І, як наслідок, ця особистість не фігурує в зарубіжних розвідках, що збіднює лінгвогендерологічну парадигму наукового пізнання в цілому» [Ставицька, 2005, 47]. Натомість Т. Сукаленко вже 2013 р. звертає увагу на те, що «вітчизняні дослідження в цій галузі орієнтуються переважно на російськомовний соціум, що проживає в Україні, та зарубіжний мовний матеріал» [Сукаленко, 2013, с. 249]. Сьогодні в україністиці постала низка праць, виконаних на матеріалі «українськомовного соціуму». Гендерна лінгвістика активно розвивається, тому важливо дослідити, у який спосіб і в якому напрямку відбувається цей поступ.

Мета цієї праці – проаналізувати напрями розвитку гендерної лінгвістики в Україні, визначити домінуючі наукові парадигми, використовувані в цій галузі лінгвістики, та їхні терміносистеми.

II. Напрямки лінгвістичних студій гендеру

Загалом гендерні лінгвістичні дослідження - це маніфестація гендеру в мові; вплив гендеру на комунікативну поведінку. В україністиці до цієї проблеми зверталася низка науковців. Дослідження проводять у такій галузі, як **словотвір, зокрема** приділено увагу **фемінізації / неофемінізації назв осіб, функціонуванню фемінітивів** [Пономарів, 2001; Пузиренко, 2001, 2003, 2005; Бріткіова, 2005, 2007; Розова, 2005; Брус, 2006, 2007, 2009; Тараненко, 2006, 2015; Архангельська, 2008, 2011а, 2011б; Федурко, 2010; Нелюба, 2011; Навальна, 2014; Малюга, 2015 та ін.]. На думку О. Тараненка, мовотворчість пострадянської доби стимульована низкою чинників – *загальносоціальним, системно-нормотворчим та номінативно-експресивним* [Тараненко, 2015]. Тривають як наукові дискусії, так і запеклі суперечки носіїв мови щодо творення фемінітивів. А. Нелюба переконаний, що не існує жодних власне мовних стримувачів процесу словотвірної фемінізації, а лише є «лжестримувачі» [Нелюба, 2011а, с. 137]. Натомість А. Архангельська говорить про некеровану повільно неофемінітивів, зокрема й варіантних, на кшталт *прозаїк – прозаїчка, прозаїця, прозаїкня; політик – політикня, політичка, політикеса; мовознавець – мовознавиця, мовознавчиня...* [Архангельська, 2016, с. 176].

Певною мірою ставлення частини носіїв мови до фемінітивів відображено в дописі в мережі Facebook.

Українські мовознавці приділяють увагу дослідженням в гендеру в межах **лінгвокультурології, когнітивної лінгвістики, «концептології», етнолінгвістики** [Сукаленко, 2009; Рудюк, 2010; Мацюк, 2011; Жигоренко, 2011; Маслова, 2012; Саліонович, 2006; Шугова, 2012; Архіпова, 2013; Барвіна, 2013; Живіцька, 2013; Руденко, 2013; Сафьян, 2014; Корольова, 2014; Храбан, 2014; Мимченко, 2014; Левченко, Ліхнякевич, 2014; Левченко, 2014, 2015; Левченко, Бутельський, 2016]. Критика лінгвокультурології як наукового напрямку, зокрема її методів наявна у низці праць [Левченко, 2004а, 2004б; Павлова 2015]. Так, А. Павлова стверджує, що: «У лінгвокультурології немає методів. Те, що вчені цього напрямку оголошують своїми методами, такими не є. Лінгвокультурологія перебуває в пошуку «ключових концептів культури» (вона ж «етнічна ментальність», вона ж «МКС»). «Ключові концепти культури» розглядають як найбільш важливі для цієї культури поняття. Для їхнього пошуку в мові лінгвокультурологія не застосовує жодних критеріїв: ні критерію частотності, ні критерію широкої сполучуваності та залучення до численних фразеологізмів, ні критерію неперекладності, ні критерію розгалуженої синонімії... У підсумку єдиною підставою для пошуку «ключових концептів» тієї чи іншої культури слугують тільки етностереотипи, які для наукової дисципліни ніяк не можуть виступати як основа методології» [Павлова, 2015, с. 203]. Уміщення до тексту праці такої розлогої цитати зі статті А. Павлової зумовлено дискусійним характером поданого твердження. Традиція використання «етностереотипів», ймовірно, сягає методу інтроспекції А. Вежбицької, яка, проте, виокремила критерії виявлення стрижневих концептів [Wierzbicka, 1997]. Низку критеріїв для віднесення концепту до стрижневих запропонувала Е. Лассан [Лассан, 2002]. Подабі принципи «об'єктивації слів-концептів» І. Голубовська [Голубовська, 2002, с. 111]. У праці 2014 р. я писала про те, що до чинників виявлення стрижневих концептів, запропонованих Е. Лассан, належить додати частотність появи імені аналізованого концепту в асоціативних реакціях [Левченко, 2014 б]. Окрім того,

усі з перелічених «незастосовуваних» критеріїв широко застосовуються в якісних лінгвокультурологічних працях. Належить, безсумнівно, погодитися з А. Павловою в тому, що етностереотипи «для наукової дисципліни ніяк не можуть виступати як основа методології», як і будь-які інші стереотипи не можуть впливати на наукове дослідження, якщо вони не є об'єктом і предметом наукових студій. Однак вплив «досвіду» дослідника на висновки в ділянці гендерної лінгвістики теж є достатньо негативно значущим. О. Горошко доходить висновку про те, що «у своїх інтерпретаціях ми часто керуємося своїми упередженнями. У гендерних дослідженнях відбувається постійно парадоксальна річ, а саме: постійне накладання власне гендерних стереотипів зі стереотипами науковими, що явно утруднює весь розвиток цього напрямку...» [Горошко, 2009, с. 268]. Раніше подібну думку висловили П. Екерт і С. Макконел-Джинет: «...теоретична література часто залучає екстремальні положення, роблячи наголос на владі й чоловічому впливі, з одного боку, на гендерному розділенні й відмінностях, з іншого» [Eckert, Mcconnell-Ginet, 2003, s. 80].

Таким «нейтралізатором» інтроспекції, зокрема й у гендерній лінгвістиці, має стати статистичний аналіз. Проте належить зважати на те, що власне в гуманітарній сфері абсолютизація жодного методу аналізу не зумовлює об'єктивні наукові висновки. Дотепно про це пише М. Епштейн: «Відповідно до найповнішого з наявних «Частотних словників російської мови»..., слово «материя» поділяє місця з 2172 до 2202 за частотою вживання в російській мові зі словами «самовар», «конференция», «партизан» тощо. Так, за свідченням мови, поняття «материи» приблизно настільки ж важливе для пояснення світобудови, як поняття «самовар» або «партизан»...» [Епштейн].

Активно досліджують **гендерні аспекти ідіолекту** (ідіолект В. Стефаніка [Мануйкін, 2003]; ідіолект Т. Шевченка [Гончар, 2007]; концепт фемінінності в творчості В. Винниченка [Купцова, 2010]; феміністичний дискурс прози Б. Лепкого [Кордонєць, 2010]; порівняння в ідіостилі Люко Дашвар [Вороніна, 2011]; ідіолект І. Франка [Саліонович, 2012; Гендерна лінгвістика..., 2014]; гендерні стереотипи у творчості М. Коцюбинського та М. Івченка [Меншій, 2013]; ідіостиль Ю. Яновського [Домилівська, 2013]; ідіолект П. Глазового [Демченко, Рибалка, 2014]; фемінітиви у працях О. Потебні [Брус, 2010]). Дотичним до вищезгаданої проблематики є аналіз **дискурсу** (пісенний дискурс [Панасенко, 2002]; сімейний дискурс [Семенюк, 2004]; гендерний дискурс [Горошко, 2008]; дискурс сучасних друкованих україномовних ЗМІ [Маслова, 2011]; рекламний дискурс [Велика, 2011]; дискурс влади [Курченко, 2012]; дискурс сучасної української масової літератури [Філоненко, 2013]; комп'ютерний дискурс [Комов, 2014]; український художній діалогічний дискурс [Максим'юк, 2014]).

Менш численними є праці, присвячені вивченню гендеру в **комунікативному аспекті, зокрема інтернет-спілкуванню** [Дегтярьова 2004; Кучерук,

2005; Заза, 2010; Пелешишин, Федушко, 2010; Гаврилашук, 2012; Литовченко, 2013; Навальна, 2013; Бутельський, 2016 та ін.].

Здійснено спроби визначити **місце гендерної лінгвістики в системі лінгвістичних наук, її методи** [Ставицька, 2004, 2008; Горошко, 2004; Тараненко, 2005; Семашко, 2010; Малахова, 2011 та ін.]. Гендерологи відзначають «потребу в переході від кількісних методів дослідження мовної маніфестації гендеру до якісних методів вивчення культурних смислів гендеру» [Мінаєва, 2007].

У сучасній українській лінгвістиці наявна низка праць, присвячена **гендерним стереотипам** [Ставицька, 2005; Левченко, 2008, 2010; Мельник, 2009; Мороз, 2010; Сукаленко, 2011; Дмитренко, 2011; Ляшук, 2012; Андрійченко, 2013; Кравець, 2013]; **гендерній ідентичності** [Маслова, 2010].

На жаль, не лише в зіставних студіях, але й, наприклад, у ділянці дослідження гендеру, спостерігаємо некритичне перенесення висновків, зроблених на матеріалі однієї мови, на інші. Так, одна із лінгвісток, зазначає: «<...> дослідники гендеру (І. Баженова, А. Кириліна, Е. Чувіліна) умовно розрізняють кінетичні засоби за статевою приналежністю, зважаючи на стереотипні уявлення про невербальну поведінку чоловіка й жінки, зокрема це стосується й типових чоловічих жестів. До них фахівці зараховують такі, як, наприклад, *чухати потилицю в стані подиву* <...>. Вираження гніву чоловіки, зокрема, можуть супроводжувати жестами, пов'язаними з рухами кулаком: *показати кулак, погрозувати кулаком, стиснути кулаки*» [Осіпова, 2014, с.190, 191]. І далі: «Для жінок такі жести не характерні: типово жіночими вважають інші пози й жести, що супроводжують гнів: *тупати ніжкою (чобітком)* на вимогу свого бажаного <...>. Питомо жіночими вважають жест *сплеску руками*, що виражає подив <...>; *закривати обличчя руками* (хустинкою, пальцями) в стані засмучення, плачу <...>» [Осіпова, 2014, с. 190, 191]. Висновки згаданих вище І. Баженової, А. Кириліної, Е. Чувіліної справджуються для російської мови, що власне засвідчують дані Google Books Ngram Viewer для, наприклад, таких сполук, як *показать кулак, сжать кулаки* (див. рис. 1).

Рис. 1. Частотність уживання словосполук *показал кулак, показала кулак*

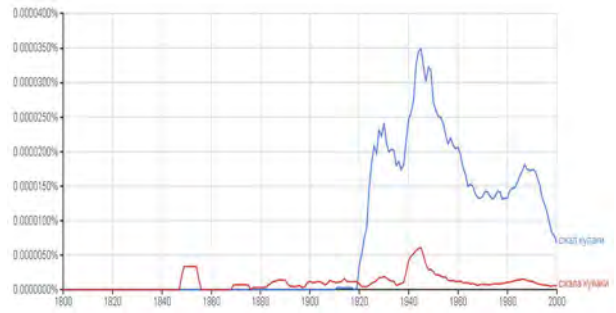
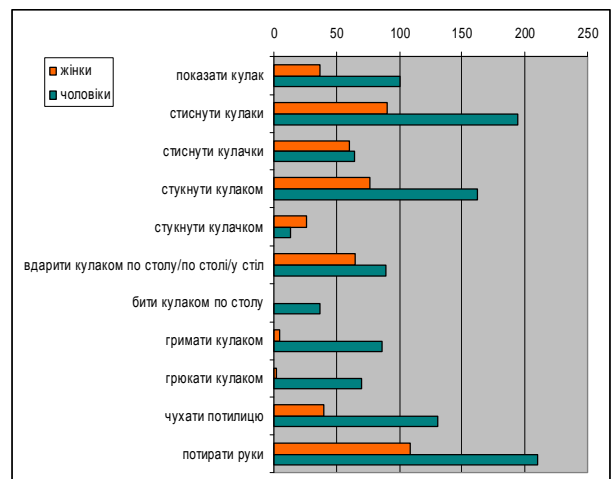

Рис. 2. Частотність уживання словосполук *сжал кулаки, сжала кулаки*

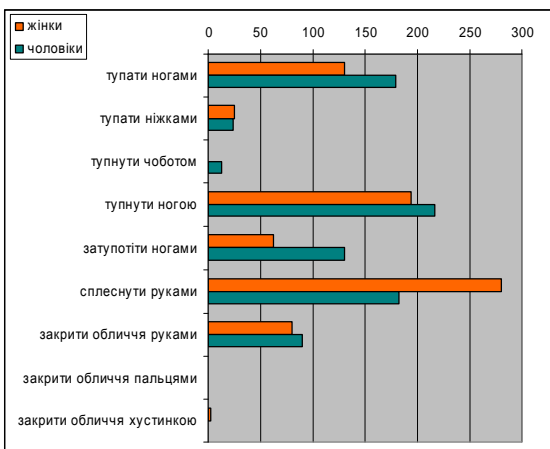
Натомість перевірка частотності вживання словосполук, згаданих у статті Т. Осіпової, у текстах розміщених в інтернеті (за допомогою пошукової системи Google, оскільки Google Books Ngram Viewer не містить українського корпусу), значною мірою спростовує висновки авторки (див. діаграми 1, 2).

Діаграма 1. Частотність уживання словосполук, що вербалізують жести

Натрапляємо на численні приклади вживання жінками «чоловічих» жестів: «*Отримавши відповідь "ні", я це більше чухала потилицю...*» (ІМ); «*Розсекретивши свій сховок, я це довго чухала потилицю, а тоді взяла й переклала долари в інше місце*» (ІМ); «*Натка чухала потилицю... Борька впертий, Котька це впертіший. Це всім відомо*» (Вс. Нестайко); «*Я дивилася на них і чухала потилицю. – Бішопе, я здається здогадуюсь. Це поганий жарт. – Просто огидний, – погодився той*» (М. Соколян). Звичайно, що серед знайдених результатів наявна низка метафотонімій: «*Поки громадськість спантелічено чухала потилицю, спостерігаючи обряд перекладання з хворої голови на здорову, прийшла відповідь...*» (ІМ); «*У двері грюкав Майдан. Нація чухала потилицю – Юценко чи Янукович?*» (ІМ). Наявні численні приклади використання жінками «чоловічого» жесту *потирати руки*: «*Той, хто посіяв вітер, обов'язково пожне бурю. Навія задоволено потирала руки...*» (Д. Корній); «*Довідавшись про збірку Василя Махна "Дім у Бейтінг*

Голлов" і про її перемогу в цьогорічній "Книзі року", я **потирала руки від передчуття:...**» (ІМ); «З цим "Музеєм покинутих секретів" я дець рік по виході радісно **потирала руки** і думала: ну от, нарешті втекла від піратів!» (О. Забужко); «Мац – головиха казала, що нічого не знає, нічого не чула і не бачила! Коли оштрафували молодця – **потирала руки**: мовляв, нормально...» (ІМ); «...пригрозив йому начальник міліції, а Параска, заховавшись за тином, **потирала руки і злорадно хіхікала**» (ІМ). Єдиний приклад, знайдений в інтернеті, який засвідчує вживання – це словосполука **тупнути чобітком**: «Не достоїн я тебе. Біля тебе такі парубки... козаки... звитяжці А я... Уляся враз стрепенулася, зблиснула очима, **тупнула чобітком**, аж схопилася луна» (Ю. Мушкетик). Не знайдено вживань словосполуки **закрити обличчя пальцями**.

Діаграма 2. Частотність уживання словосполук, що вербалізують жести

Лише останнім часом розпочато розгляд питань, що стосуються **гендерної чутливості мови, виявів сексизму в мові** [Чистяк, 2010, 2011; Чуєшкова, 2011; Архангельская, 2011а; Дем'янова, 2012; Малахова, 2014 та ін.]. Ця ділянка засвідчує незначну кількість власне лінгвістичних досліджень, з одного боку, а з іншого – нечутливість мовців до цієї проблеми, навіть агресивне ставлення до пропозицій лінгвістів використовувати у мовленні гендерно нейтральні вислови. Промовистим є допис із соціальної мережі Facebook, група «Все для вчителя»:

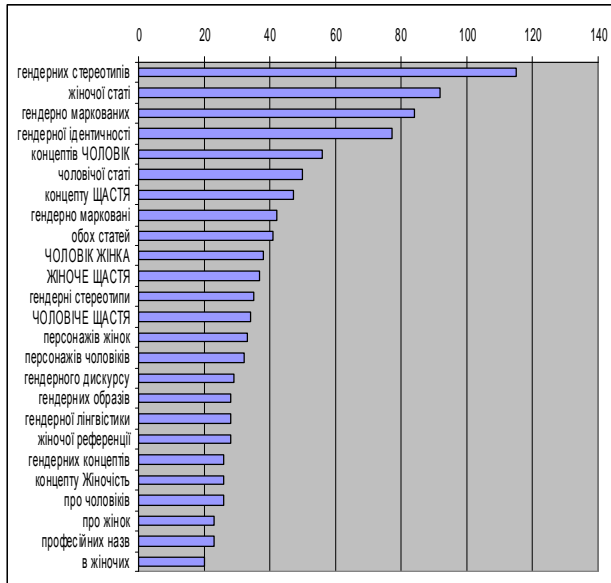

Допис сподобався 4,4 тис. користувачів та 5 523 осіб його поширили. Із понад 80 коментарів лише кілька містили його критичну оцінку, як-от: *Всі, хто вподобали цей допис, дійсно не розуміють рівень "гумору"? Це не просто сексизм, але й глум над професією вчителя.*

У працях О. Горошко, Н. М. Галунової [Горошко, Галунова, 2006]; Н. Куликовської [Куликовська, 2006]; Ю. Андрійченко [Андрійченко, 2011] та ін. розглянуто **гендерну маркованість мовних одиниць**. Аналіз 37 авторефератів дисертацій із лінгвістики, присвячених тією чи іншою мірою проблемі вияву гендеру в мові, засвідчив, що, на думку дослідників, гендерно маркованими можуть бути: *одиниця, вільна атрибутивна словосполука, стійка словосполука, стійкий словесний комплекс, лексика, фразема, фразеологічна номінація, фразеологічна одиниця, актант, атрибут* (виявлено 89 сполук із прикметником *маркований*). Не заперечуючи гендерної *маркованості* й *асиметрії* як явищ, належить зауважити, що в низці досліджень гіперболізовано їхні вияви. «Очевидний поділ на жіночі та чоловічі, зокрема, символи спостерігається в певних текстах культури, зокрема, про це переконливо свідчить «етнічний» матеріал (міфологічні уявлення, обряди та ін.) У сучасних же текстах наявна тенденція до встановлення гендерного паритету. Мовні одиниці, символи, що раніше мали досить чітку співвіднесеність зі статтю, іншими словами, гендерну маркованість, втрачають її, тобто відбувається процес гендерної нейтралізації» [Левченко, Ліхнякевич, 2014, с. 35-54]. Окрім того, сучасні інформаційні технології дають змогу проаналізувати значні обсяги даних, уникнувши в такий спосіб суб'єктивності тверджень.

Звернулися до аналізу **репрезентації гендеру в мові** Ю. Маслова [Маслова, 2010], Л. Біловус [Біловус, 2011] та ін. **Гендерні особливості перекладу** дослідили О. Сизова [Сизова, 2003, 2005, 2007]; Ю. Олексійчук [Олексійчук, 2010]; Е. Васильєва [Васильєва, 2010]; Л. Рубан [Рубан, 2013] та ін.

Метамову лінгвістичних гендерних студій досліджує А. Архангельська [Архангельська, 2015; Чуєшкова, 2016]. Аналізують мовні вияви гендеру в межах різних парадигм і за допомогою різних методів та методик. Дослідження текстів авторефератів дисертацій засвідчує, що найчастотнішими 2-грамами, пов'язаними із досліджуваною тематикою є: *гендерних стереотипів, жіночої статі, гендерно маркованих, гендерної ідентичності, концептів ЧОЛОВІК, чоловічої статі* та ін. (див. Діаграма 3).

Діаграма 3. Найчастотніші 2-грами в текстах авторефератів дисертацій, присвячених гендеру

Аналіз частотності уживання словосполук із компонентами *гендерний*, *гендерно* свідчить, що більшість гендерних саме лінгвістичних студій, виконаних в Україні (як на матеріалі української, так і на матеріалі англійської, німецької та ін. мов), присвячено опису *гендерних стереотипів* (103), *гендерних еталонів* (40), *гендерної ідентичності* (77).

Активно працюють дослідники в галузі **концептології**: *концепт*, *маркований концепт*, *концептологія*, *концептосфера*, *маркована концептосфера*, *концептуальний зміст*, *концептуальний клас* (61); **дискурсології** (*гендерний дискурс* (39)); **комунікативної лінгвістики** (*комунікативна поведінка*, *комунікація*, *маркована комунікація* (24)).

Переважно звертають увагу на такі феномени, як *асиметрія*, *відмінність*, *варіативність*, *дисбаланс* (73), *гендерної диференціації* (49). Цікаво, що в досліджених текстах авторефератів сполука *гендерна дискримінація* трапляється лише один раз.

А. Архангельська аналізує вживання термінів *патріархальний/патріархатний*: «Таке слововживання набуває ідеологічних конотацій: феміністські громади використовують термін патріархатний, наголошуючи «на андроцентричності сучасної культури, що не перешкоджає набуттю ним статусу лінгвогендерологічного терміна» [Ставицька 2008: 238; Космеда 2014: 92-93]. У наведених вище міркуваннях моє ім'я (правда, лише у колективній праці за ред. Т. Космеда) наведене у ряду імен дослідників-жінок, сприятливих до ідей фемінізму, які послідовно вживають термін патріархатний. Жодним чином не заперечуючи свій статус дослідника та жінки, дозволю мені до осіб, сприятливих до ідей фемінізму, бо мої праці мали би пересвідчити читача у протилежному» [Архангельська, 2015, с. 91]. І далі: «Однак саме цей прикрий недогляд шановних колег спонукав до

пояснень, чому у моїх працях надано перевагу терміну патріархатний як більш точному» [Архангельська, 2015, с. 91, 92]. Таких «ідеологічних конотацій» не зауважує О. Чуєшкова, яка стверджує, що: «Етап становлення будь-якої терміносистеми припускає, крім синонімії, варіантність як можливість обрати раціональніший спосіб вираження наукового поняття, напр.: *маскулатив* – *маскулітив* – *маскулінітив*; *патріархальний* – *патріархатний*, *фемінітив* – *фемінатив*; *фемінний* – *фемінінний*; *фемініть* – *фемінінність*; *фалологоцентризм* – *фалогоцентризм*. Але загалом варіантні терміноодиночки ускладнюють користування термінологією, бо не містять жодної нової інформації» [Чуєшкова, 2016].

У досліджених текстах *патріархатний* функціонує в таких сполуках, як (у дослідженому матеріалі таких сполук виявлено 13): *патріархатні стереотипи* (5); *патріархатні гендерні стереотипи* (2); *патріархатні уявлення* (3); *патріархатні стереотипні уявлення* (3). Значно вищу частотність має *патріархальний* (24): *патріархальний еталон*, *патріархальний гендерний еталон*, *патріархальний маскуліний еталон* (11), *патріархальний стереотип*, *патріархальний гендерний стереотип* (4), *патріархальна система* (3); *патріархальний устрій* (1), *патріархальні аксіологічні орієнтири* (1), *патріархальний соціум* (1), *патріархальне уявлення* (1), *патріархальне суспільство* (1). Натомість терміни *матріархат* (0), *матріархатний* (0), *матріархальний* (5) мають значно меншу частотність.

У проаналізованому матеріалі спостерігаємо приблизно однакову частотність одиниць, пов'язаних із вербалізацією уявлень, пов'язаних із жіночою та чоловічою статтю (див. табл. 1).

ТАБЛ. 1.

Частотність одиниць, пов'язаних із вербалізацією ГЕНДЕРУ

Термін	Абсолютна частотність
1	2
маскуліний	170
маскуліність	72
андроцентричний	17
маскулінізація	13
андроцентризм	4
андроцентричність	2
маскуліноцентризм	0
маскулінізм, маскулатив, маскулітив, маскулізм	0
фалогоцентризм (фалоцентризм)	0
Разом	278
фемінний	86
фемінінний	71
фемініть	61
феміністський	30
фемінінність	12
фемінітив	11
феміністична	4

Продовження табл. 1

1	2
фемінізм	3
феміносфера	1
гінекоцентризм (гіоцентризм)	0
фемінатив	0
Разом	279

Хоча така рівновага уваги до жінки й чоловіка спостерігалася не завжди. У 2006 році Л. Ставицька пише про своєрідний матриархат в лінгвогендерологічних дослідженнях, зокрема на матеріалі фразеології [Ставицька, 2006, с. 119], а 2011 року А. Архангельська, аналізуючи праці на матеріалі слов'янських мов, доходить висновку, що «останнім часом дослідницьки «дискримінований» мовний образ чоловіка починає відвойовувати свої позиції...» [Архангельська, 2011б, с. 29].

Висновок

Належить зауважити, що гендерна лінгвістика в Україні активно розвивається. З'явилися глибокі розвідки, присвячені лінгвальним виявам гендеру, загалом комунікативній поведінці жінок та чоловіків. Здійснено спроби створити / вдосконалити методику таких досліджень, залучивши новітні технології.

Серед значущих недоліків гендерних студій у лінгвістиці дослідники називають такі [див. докладніше Горошко, 2009]: інтенціоналізм, приписування чиннику статі омнірелевантності (гіперболізація), ігнорування ролі контексту, недооцінка якісних методів дослідження, гіперболізація в дитячому і підлітковому віці гендерно специфічних стратегій і тактик поведінки [Кирилина, 1999, с. 43].

Аналіз текстів праць, присвячених гендерним лінгвістичним дослідженням, дає змогу дійти таких висновків:

- типовим є вивчення мовних явищ лише одного рівня, навіть на основі одного фрагмента мовної картини світу (наприклад, назв осіб за професією), інакше кажучи, спостерігаємо відсутність системності в доборі фактологічної бази дослідження; використання недостатнього обсягу мовного матеріалу, залученого до дослідження; О. Горошко зауважує, що високий рівень суперечливості даних, ймовірно, можна пояснити обмеженістю емпіричного матеріалу й невеликою кількістю здійснених лінгвістичних експериментів [Горошко, 2009, с. 266].

- «специфічне» розуміння кількісного методу (використання кількісних показників, які здобуто з невеликого обсягу текстового матеріалу); поряд із урахуванням окремих гендеромаркованих номінативних одиниць дослідники не враховують частотність їхнього функціонування;

- використання, наприклад, як фактологічної бази дослідження лише фразеологічного матеріалу, зафіксованого відповідними словниками, що відобра-

жає певний етап розвитку уявлень лінгвоспільноти, інакше кажучи, неврахування динаміки системи;

- плекання наукових і «ненаукових» міфологем; відштовхування від стереотипів; політизованість проблеми.

Значущою потребою є укладення словника термінів лінгвістичної гендерології чи гендерної лінгвістики. Актуальними видаються такі напрямки досліджень, як: відмінності мовлення жінок, чоловіків у різних аспектах: когнітивному, дискурсивному, психолінгвістичному тощо, зокрема комунікації в інтернеті; дослідження гендерних стереотипів за їхніми об'єктиваціями в мові; дослідження мовної об'єктивації сексизму як на рівні висловлювань, так і на рівні слів (фемінітиви).

Література

1. Андрійченко Ю. В. Гендерна маркованість одиниць мови // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : збірник наукових праць / М-во освіти і науки, молоді та спорту України ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Київ, 2011. – Вип. 20. – С. 3-9.
2. Андрійченко Ю. В. Жінка як втілення лиха і нещастя в мовній картині світу: лінгвопрагматичний аспект // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Київ, 2013. – Вип. 24. – С. 20-25.
3. Архангельська А. М. "Чоловік" у слов'янських мовах : монографія / А. М. Архангельська; Рівнен. ін-т слов'янознавства Київ. славист. ун-ту. – Рівне, 2007. – 447 с.
4. Архангельська А. М. Ономасіологічна парадигма 'чоловік' у чеській та українській мовах: автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.02.03 ; 10.02.01 / А. М. Архангельська ; НАН України. Ін-т мовознав. ім. О.О.Потебні. – К., 2008. – 41 с.
5. Архангельская А. Сексизм в языке: мифы и реальность / А. Архангельская. – Olomouc : Univerzita Palackého, 2011. – 326 с. (а)
6. Архангельська А. М. Формальне вираження категорії маскуліності: взаємодія родової редистрибуції і родової транспозиції / А. М. Архангельська // Мовознавство. – 2011. - №1. – С. 29-42. (б)
7. Архангельська А. Термінний апарат сучасної лінгвогендерології: проблеми і перспективи становлення / А. Архангельська // Людина. Комп'ютер. Комунікація : збірник наукових праць / Національний університет "Львівська політехніка". – Львів : Видавництво НУ "ЛП", 2015. – С. 91-94.
8. Архангельська А. Неофемінізація новітньої доби як чинник розбудови української мови: у пошуках втраченого? // Архангельська Алла // XX-XXI століття: жанрово-стильові й лінгвістичні метафорфози в українській мові та літературі: Монографія. – Оломоуць: Університет ім. Ф. Палацького в Оломоуці, 2016. – С. 171-204.

9. Архіпова О. В. Епітети-вербалізатори концепту "чоловік" у сучасній українській прозі / Архіпова О. В. // Лінгвістика. - 2013. - № 2. - С. 73-80.
10. Барвіна Н. О. Концепт жінка в українській фразеології: культурні стереотипи / Барвіна Н. О. // Лінгвістика. - 2013. - № 2. - С. 108-114.
11. Багратіон-Мухранська К. Короткий порівняльний аналіз символу зайця в українській та шотландській етносвідомості (гендерний аспект) / Багратіон-Мухранська К. // Література. Фольклор. Проблеми поетики : наукове видання. – Київ, 2012. – Вип. 36 : Присвячений дослідженню творчої спадщини Л. Ф. Дунаєвської. – С. 19-23.
12. Бессонова О. Л. Порівняльний опис гендерних концептів у структурі ціннісної картини світу в англійській та українській мовах / О. Л. Бессонова // Вісник Сумського державного університету. – №4. – Суми : Вид-во СумДУ, 2002. – С. 17-23.
13. Біловус Л. Гендерна репрезентація українського мовного простору // Мандрівець: всеукраїнський науковий журнал гуманітарних студій / Національний університет "Києво-Могилянська академія". – Тернопіль, 2011. – № 2 (92). – С. 83-85.
14. Бондаренко К. Л. Зіставна лексикологія: (гендерний та соціолінгвістичний аспекти) : навч. посіб. для студ. ф-тів інозем. мов. / К. Л. Бондаренко, О. С. Бондаренко. – Вінниця : Нова Книга, 2011. – 167 с.
15. Васильєва Е. В. Значення гендерних маркерів при перекладі офіційно-ділових промов // Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. – Сер.: Філологія. 2010. – №3. Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/znachennya-gendernih-markeriv-pri-pereklad-i-ofitsiyno-dilovih>
16. Велика І. О. Гендерний наратив як засіб конструювання рекламного дискурсу // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : збірник наукових праць. – Київ, 2011. – Вип. 19. – С. 46-50.
17. Вороніна Ю. В. Порівняння як елемент ідіостилю Люко Дашвар / Ю. В. Вороніна // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: Міжвуз. зб. наук. ст. – 2011. – Вип. XXIV, ч. 1. – С. 425-433.
18. Гаврилашук О. Вибір самозвертання у художньо інтерпретованому внутрішньому мовленні жінок (лексикосемантичні особливості) / Гаврилашук О. // Лінгвістичні студії: зб. наук. праць Донецький нац. ун-т. – 2012. – С. 96-100.
19. Гапон Н. Гендер у гуманітарному дискурсі: філософсько-психологічний аналіз / Н. Гапон. – Львів: Літопис, 2002. – 310 с.
20. Гендерна лінгвістика в Україні : історія, теоретичні засади, дискурсивна практика : колективна монографія / Т. А. Космеда... [та ін.]. – Харків : Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди ; – Дрогобич : Коло, 2014. – 470 с.
21. Гончар Ю. Сучасний стан гендерної інтерпретації творчості Тараса Шевченка // Вісник Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – Вип. 118. – С. 22-30.
22. Гончар Ю. О. Гендерна інтерпретація художнього світу Тараса Шевченка: автореф. дис...канд. філол. наук: 10.01.01 / Ю.О. Гончар ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2009. – 16 с.
23. Горошко О. "Квантитативний аспект гендерних досліджень у лінгвістиці (спроба рефлексії) / Горошко О. // Українська мова. – №3. – 2004. С. 67-74.
24. Горошко О. І. Становлення інформаційного суспільства як фактор трансформації гендерного дискурсу // Вісник Міжнародного Слов'янського університету : український науково-теоретичний журнал. Ювілейний випуск. – Харків, 2008. – С. 6-11. – (Соціологічні науки ; Т. 11, № 1).
25. Горошко О. І., Галунова Н. М. Гендерно маркована лексика / Горошко О. І., Галунова Н. М. // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серія «Філологія». – №19 (2). – 2006. – С. 99-102.
26. Дегтярьова Т. О. Особливості жіночого мовлення в гендерному аспекті: (на матеріалі англійської, української та російської мов) [Текст] / Т. О. Дегтярьова // Вісник СДУ. Серія Філологічні науки. – 2004. – №1(60). – С. 46-52.
27. Демченко О. І. Гендерні стереотипи у літературі ХХ ст. (на матеріалі творчості Павла Глазового) / О. І. Демченко, Я. І. Рибалка // Український смисл : науковий збірник. – Дніпропетровськ, 2014. – 2014. – С. 38-49.
28. Дем'янова Н. О. Лінгвістична структура та гендерні особливості звертань в українській і французькій мовах : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Н. О. Дем'янова ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Державний заклад "Південно-український національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського". – Одеса : [б.в.], 2012. – 19 с.
29. Дмитренко С. О. Трансформація гендерних стереотипів в українській та російській мовних картинах світу // Мовні і концептуальні картини світу : [наукове видання : збірник]. – Київ, 2011. – Вип. 36. – С. 288-291.
30. Домилівська Л. В. Мовні символи ідіостилю Ю. Яновського з семантикою "гендерна ознака" // Мовні і концептуальні картини світу : наукове видання : [збірник]. – Київ, 2013. – Вип. 46, ч. 1. – С. 451-461.
31. Живіцька І. А. Паремії на означення рис характеру людини в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / І. А. Живіцька; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2013. – 20 с.
32. Жигоренко І. Ю. Концепт КОХАННЯ в сучасному німецькомовному й українському художньому тексті: лінгвокогнітивні та функціональні особливості: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / І. Ю. Жигоренко ; ДЗ "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". – О., 2011. – 20 с.
33. Заза Ю. Спілкування в ситуації початку комунікативного контакту за наявності гендерної опозиції

- [Текст] / Юлія Заза // Мовленнєві жанри в міжкультурній комунікації : монографія / авт. кол. : Р. Помір-ко, Ф. Бацевич, А. Паславська та ін. – Львів : ПАІС, 2010. – С. 161-180.
34. Іваненко І. І. Проблема "природа-людина" у літературно-художній інтерпретації Лесі Українки: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / І. І. Іваненко; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2006. – 19 с.
35. Комов О. В. Гендерна диференціація українського мовлення (на матеріалі комп'ютерного дискурсу) : автореф. дис. ... канд. філол. наук :10.02.01 / О. В. Комов; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2014. – 17 с.
36. Кордонець О. Феміністичний дискурс прози Богдана Лепкого // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород, 2010. – С. 39-43. – (Філологія. Соціальні комунікації; Вип. 22)
37. Корольова В. В. Гендерні концепти в мовній свідомості сучасної молоді // Дослідження з лексикології і граматики української мови : збірник наук. праць. – Дніпропетровськ, 2014. – Вип. 15. – С. 11-17.
38. Кравець Т. В. Об'єктивація гендерних стереотипів в українському мас-медійному дискурсі // Мовні і концептуальні картини світу : наукове видання : [збірник]. – Київ, 2013. – Вип. 43, ч. 2. – С. 252-257.
39. Куликовська Н. І. Модальність гендерно маркованих фразеологічних одиниць ті їх місце і роль в системі мови // Література та культура Полісся : Наукове видання. – Ніжин, 2006. – Вип. 33 : Північне Полісся в історико-культурному контексті. – С. 55-64.
40. Купцова Т. Концепт фемінінності в творчості Володимира Винниченка в контексті дослідження проблем гендерної рівності // Українознавчий альманах : спецвипуск – Київ; Мелітополь, 2010. – Вип. 4 : "Гендерна освіта в Україні: досвід, проблеми, перспективи". – С. 118-121.
41. Курченко Л. М. Лінгвістичне конструювання гендерних відносин влади в дискурсі: до історії та методології досліджень // *Studia linguistica* : збірник наукових праць. – Київ, 2012. – Вип. 6, ч. 2. – С. 306-313.
42. Кучерук О. Гендерні особливості спілкування в етикетних мовленнєвих ситуаціях [Текст] / Оксана Кучерук // *Дивослово*. – 2005. – №8. – С. 56-58.
43. Лассан Э. «Надежда»: семантический и концептуальный анализ / Элеонора Лассан // *RespetusPhilologikus* 2(7), 2002. – Режим доступу: <http://filologija.vukhf.lt/2-7/lassan.htm>
44. Ключові слова російської і української мовних картин світу: міфологеми та реальність / О. Левченко // *Мова : Науково-теоретичний часопис з мовознавства : Проблеми прикладної лінгвістики*. — № 9. – 2004. – С. 115–118 (а)
45. Лінгвокультурологія та її міфологеми / О. Левченко // *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. — Харків: ХНУ, 2004. – № 631. – Вип. 41. – С. 68–72. (Серія «Філологія») (б)
46. Левченко О. Стереотип чоловіка в жіночих прецедентних текстах та фразеології / О. Левченко // *Słowo. Tekst. Czas* IX. *Materiały Konferencji Naukowej*. – Szczecin, 2008. – С. 61–68.
47. Левченко Е. Гендерный аспект компаративных фразеологических единиц / Левченко Е. // *Мовна картина світу слов'ян і культура*. – Т. 1. – Матеріали міжнародної наукової конференції (Люблін, 5-7 листопада 2010 р.). – Люблін-Рівне, 2010. – С. 44-49.
48. Левченко О. П. Порівняння як засіб вербалізації концепту Чоловік (на матеріалі української художньої прози) / Левченко О. П., Ліхнякевич І. О. // *Слово в культурі та культура в слові : Монографія*. – Оломоуць: Видавництво Університету ім. Ф. Палацького, 2014. – С. 35-54 (а).
49. Левченко О. Герої нашого часу: стереотипні уявлення лінгвостільності, відображені в порівняннях / О. Левченко // *Etnolingwistyka i międzykulturowa komunikacja. Zeszyt naukowy*. – Lublin, 2014. – Т. 1. – S. 145–158 (б)
50. Левченко О. Гендерний аспект вживання порівнянь в сучасному українському художньому дискурсі / О. Левченко // *New Approaches to Gender and Queer Research in Slavonic Studies. Proceedings of the International Conference "Language as a Constitutive Element of a Gendered Society – Developments, Perspectives, and Possibilities in the Slavonic Languages"*(Innsbruck, 1-4 October 2014). Herausgegeben von Scheller-Boltz, Dennis. // *Die Welt der Slaven. Sammelbände Sborniki*, Bd. 59). Wiesbaden: Harrassowitz. – 2015. – С. 269-282.
51. Левченко О. Порівняння як засіб вербалізації концепту Жінка (на матеріалі дослідницького корпусу сучасної української художньої прози) / О. Левченко // *Дані текстових корпусів у лінгвістичних дослідженнях [Текст] : монографія / [В. А. Широков та ін. ; за ред. О. П. Левченко] ; Нац. ун-т "Львів. Політехніка"*. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2015. – С. 87-101.
52. Левченко О. Гендерні особливості української художньої прози (за даними аналізу частотності колокацій у текстах 60-80-х та 2000-х років) // Олена Левченко, Ян Бутельський // *XX-XXI століття: жанрово-стильові й лінгвістичні метафорфози в українській мові та літературі: Монографія*. – Оломоуць: Університет ім. Ф.Палацького в Оломоуці, 2016. – С.299-334.
53. Литовченко Д. Гендерний аспект інтернет-спілкування (на матеріалі блогів, форумів та чатів) // *Мовні і концептуальні картини світу : наукове видання : [збірник]*. – Київ, 2013. – Вип. 43, ч. 2. – С. 284-291.
54. Ляшук Н. В. Автостереотипи українців у сприйнятті волинян : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. В. Ляшук; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – 20 с.
55. Максим'юк Н. В. Висловлювання зі значенням відмови в українському художньому діалогічному дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. В. Максим'юк; НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ, 2014. – 20 с.

56. Малахова О. А. Гендер у сучасній українській лінгвістиці: джерела й перспективи / Гендерна освіта – ресурс розвитку паритетної демократії: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (27-29 квітня 2011 р). – Тернопіль, 2011. – С. 366-369.
57. Малахова О. А. Гендерночутлива мова vs дискурсивні влади: актуальні питання гендерної лінгвістики в Україні. – Гендерний журнал “Я”: Гендер. На часі. – Харків: ГІАЦ «КРОНА», 2014. – №2(36). – С. 53-37.
58. Малюга Н. М. Продукування фемінативів як спосіб подолання гендерної асиметрії в мові // Філологічні студії: науковий вісник Криворізького національного університету : збірник наукових праць. – Кривий Ріг, 2015. – Вип. 12. – С. 162-168.
59. Мануйкін О. Український світ Василя Стефаника: гендерний підхід / О. Мануйкін, З. Панчук // Вісник Черкаського державного університету ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2003. – Вип. 47. – С. 30-37.
60. Маслова Ю. П. Моделі гендерної ідентичності жінки на сторінках друкованих ЗМІ [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.naub.org.ua
61. Маслова Ю. П. Гендерний дискурс сучасних друкованих україномовних ЗМІ: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ю. П. Маслова ; ВНУ ім. Л. Українки. – Луцьк, 2011. – 20 с.
62. Маслова Ю. П. Концептосфера гендерного дискурсу ЗМІ // Нова інформаційна ситуація та тенденції альтернативного розвитку ЗМК в Україні: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. студентів та молодих учених, 26 січня 2012 р. ; [редкол.: Кралюк П.М. та ін. ; за заг. ред. Шершньової О.В.]. – Острого: Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2012. – С. 57-68.
63. Маслова Ю. П. Мовна реперзентація гендеру / Ю. П. Маслова // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острого: Вид-во НаУ «Острозька академія», 2009. – Вип. 12. – С. 224–233.
64. Маслова Ю. П. Осмислення образів сучасного чоловіка через призму гендерної ідентичності (на матеріалах друкованих ЗМІ) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://naub.org.ua>
65. Мацюк З. С. Людина і її буття у західнополіській фразеології: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / З. С. Мацюк ; Волин. нац. ун-т ім. Л. Українки. – Луцьк, 2011. – 20 с.
66. Мельник Ю. П. Об'єктивація гендерних стереотипів у сучасній лінгвістичній науці / Мельник Ю. П. // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. – №45. – 2009. – С. 110-114.
67. Меншій А. М. Гендерні стереотипи у творчості М. Коцюбинського та М. Івченка // Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В. О. Сухомлинського : збірник наукових праць. – Миколаїв, 2013. – С. 150-155. – (Серія "Філологічні науки" ; вип. 4.12 (96)).
68. Мимченко Н. Гендерна вербалізація кольорів при зображенні факторів природи // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка : збірник наукових праць. – Кіровоград, 2014. – Вип. 128. – С. 164-169. – (Серія: Філологічні науки (мовознавство))
69. Мороз О. А. Гендерні стереотипи у фразеології (на матеріалі фразеологічних конотацій чоловічих і жіночих особових імен) // Вісник МДГУ. Сер.: Філологія. – 2010. – №3. Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/genderni-stereotipi-u-frazeologiyi-na-materiali-frazeologichnih-konotatsiy-cholovichih-i-zhinochih-osobovih-imen>
70. Навальна М. Розширення сфери функціонування іменників на позначення осіб жіночої статі (на матеріалі мови інтернет-видання «Українська правда») / Марина Навальна // Мовознавчий вісник: Зб. наук. пр./ Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького; Відп. ред. Г. І. Мартинова. – 2014. – №18. – С. 98-102.
71. Навальна М. Функціонування іменників жіночої статі в мові інтернет-видання / Марина Навальна // Стиль і текст. – 2013. – №14. – С. 74-80.
72. Навальна М. І. Розширення сфери функціонування іменників на позначення осіб жіночої статі (на матеріалі мови інтернет-видання "Українська правда") / М. І. Навальна // Мовознавчий вісник. – 2014. – Вип. 18. – С. 98-102.
73. Нелюба А. М. «Гендерна лінгвістика» і малопродуктивні словотворчі засоби / А. М. Нелюба // Лінгвістика: зб. наук. праць. – Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – №1(22) Частина II. – С. 135-142.
74. Нелюба А. М. Інноваційні зрушення в українському жіночому словотворі / Нелюба А. М. // Лінгвістика. – 2011. – № 2 (23). – С. 49-59.
75. Олексійчук Ю. Гендерні особливості перекладу синтаксичних структур: психолінгвістичний аспект. Режим доступу: <http://naub.org.ua>
76. Осіпова Т. Ф. Вербалізація маскулінних і фемінних стратегій і тактик невербальної комунікації / Осіпова Т. Ф. // Лінгвістичні дослідження. – №38. – 2014. – С. 188-194.
77. Панасенко Н. І. Гендерні стратегії пісенного дискурсу (лінгвістичний та культурологічний аспекти) // Мовні і концептуальні картини світу: збірник наук. праць. – Київ, 2002. – Вип. 7. – С. 414-421.
78. Пелещин А. М. Гендерні та вікові відмінності мови у Інтернет-комунікації / А. М. Пелещин, С. С. Федушко // Людина. Комп'ютер. Комунікація : збірник наукових праць. – Львів : Вид-во НУ "ЛП", 2010. – С. 88–90.
79. Пузиренко Я. В. Агентивно-професійні назви осіб жіночої статі в лексикографічному описі та узусі: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.15 / Я. В. Пузиренко ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Ін-т філол. – К., 2005. – 21 с.
80. Рубан Л. М. Гендерні особливості перекладу художнього тексту в наукових працях // Філологічні трактати : науковий журнал. – Суми ; Харків, 2013. – Т. 5, №4. – С. 62-66.
81. Руденко С. Гендерний аспект аналізу української глютонімії в етнолінгвістичному дискурсі / Світлана Руденко // Лінгвокультурологічний та

- лінгвоекотологічний підхід до вивчення одиниць мови і мовлення : Монографія / А. Архангельська, Т. Архангельська, О. Левченко, І. Мілева, С. Руденко, О. Тищенко, Т. Шукковскі. – Оломоуць-Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. – С. 197-218.
82. Рудюк Т. В. Вербалізація концептів ЧОЛОВІК, ЖІНКА в українській фразеології: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. В. Рудюк ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2010. – 20 с.
83. Саліонович Л. М. Дискурс Івана Франка у вимірах гендерної лінгвістики : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. М. Саліонович; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 2012. – 20 с.
84. Саліонович Л. М. Особливості концептуалізації гендерно маркованих лексичних одиниць у російських і українських лексикографічних джерелах / Саліонович Л. М. // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия «Филология». – Том 19(58). – 2006. – №2. – С. 128-132.
85. Сафьян Ю. Гендерная специфика концепта ЧАРМ/ЧАРІВНІСТЬ в английской и украинской лингвокультурах // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2014. – С. 180-185. – (Серія: Філологічні науки ; №5(282) ; Мовознавство).
86. Семашко Т. Ф. Гендерна лінгвістика в системі сучасної мовознавчої науки // Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. – Сер.: Філологія. – 2010. – №3. Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/genderna-lingvistika-v-sistemi-suchasnoyi-movoznavchoyi-nauki>
87. Семенюк А. А. Гендерні та вікові особливості неконфліктного сімейного дискурсу // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – № 3 : Філологічні науки. – С. 40-48.
88. Сидельникова Л. В. Проблема бінарної опозиції у сучасній гендерній лінгвістиці / Л. В. Сидельникова, Є.О. Кононенко // Проблеми семантики слова, речення та тексту : збірник наукових праць. – Київ, 2006. – Вип. 17. – С. 319-324.
89. Сизова О. Ф. Гендерна культура оригіналу у перекладі: на матеріалі англомовних перекладів поезії Ліни Костенко і Павла Тичини // Літературознавчі студії : збірник наукових праць. – Київ, 2003. – Вип. 5. – С. 147-152.
90. Сизова О. Ф. Особливості відтворення в перекладі гендерної ідентичності суб'єкта жіночого поетичного дискурсу (на матеріалі англомовних перекладів з української): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.16 / О.Ф. Сизова ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 20 с.
91. Сизова О. Ф. Поезія тіла: гендерні паралелі в оригіналі та перекладі // Мовні і концептуальні картини світу : збірник наукових праць. – Київ, 2005. – Вип. 18, кн. 2. – С. 167-172.
92. Ставицька Л. Гендерна лінгвістика : українська перспектива / Українська мова. 2004. – №3. – с. 58-66.
93. Ставицька Л. О. Мова і стать / Л. О. Ставицька // Критика. – 2003. – № 6. – С. 29–34.
94. Ставицька Л. О. Гендерні стереотипи в сучасній українській мовній свідомості (за даними асоціативного експерименту зі словами мати, батько) / Л. О. Ставицька // Дивослово. – 2005. – № 5. – С. 47–51.
95. Ставицька Л.О. Чоловік (мужчина) у концептосфері української фразеології // Л. О. Ставицька // Мовознавство. – 2006. – №2-3. – С. 118-129.
96. Ставицька Л. О. Сучасний стан лінгвогендерологічних досліджень в Україні / Л. О. Ставицька // Мовознавство. – 2008. – №2-3. – С. 236-246.
97. Сукаленко Т. Метафора як засіб вербалізації гендерних стереотипів // Мова і суспільство : збірник наукових праць. – Львів, 2011. – Вип. 2. – С. 23-27.
98. Сукаленко Т. М. Метафоричне вираження концепту ЖІНКА в українській мові : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. М. Сукаленко; НАН України, Ін-т укр. мови. – К., 2009. – 20 с.
99. Тараненко О. О. Принцип андроцентризму в системі мовних координат і сучасний гендерний рух / О. О. Тараненко // Мовознавство, 2015. – № 1. – С. 3-25.
100. Тараненко О. О. Словотворення української мови в аспекті її сучасних системно-нормотворчих тенденцій (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). I / О. О. Тараненко // Мовознавство, 2005. – № 1. – С. 3-32.
101. Філоненко С. О. Гендерний дискурс сучасної української масової літератури : автореф. дис. ... д. філол. наук / С. О. Філоненко ; Національна академія наук України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. – Київ : [б.в.], 2013. – 38 с.
102. Храбан Т. Є. Теоретичне осмислення концепту "жінка" у лінгвістиці // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : збірник наукових праць. – Київ, 2014. – Вип. 25. – С. 473-481.
103. Чистяк В. Способи гендерної характеристики засобами фразеології (на матеріалі німецького та українського художніх дискурсів) // Іноземна філологія : український науковий збірник. – Львів, 2011. – Вип. 123. – С. 78-86.
104. Чуєшкова О. Становлення терміносистеми гендерної лінгвістики / Оксана Чуєшкова // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2016. – № 842. – С. 161–164.
105. Шутова Л. И. Вербалізація концепта „женщина” в українській лексикографії (на матеріалі „Словаря української мови” Б. Гринченка) / Л. И. Шутова // Филология и культурология: современные проблемы и перспективы развития : материалы I междунар. науч.-практ. конф. / НИЦ „АПРОБАЦИЯ” – М. : Изд-во Перо, 2012. – С. 66 – 75.
106. Эпштейн М. «В» как фундаментальное понятие. Частотный словарь и картина мира / М. Эпштейн Режим доступу: http://old.russ.ru/krug/20030303_dar.html
107. Wierzbicka A. Understanding Cultures Through Their Key Words (English, Russian, Polish, German, and Japanese) / A. Wierzbicka. – New York – Oxford, 1997. – 328 p.